

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Tuinreis Bretagne 2014

foto's: Leo, Karel, Marnix

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 33 - nr. 3 - september 2014

Inhoud

Bestuur 2014	p. 90
Redactioneel	p. 91
De ontdekking van <i>Hydrangea sargentiana</i>	p. 93
De her-ontdekking van <i>Hydrangea sargentiana</i> door Gentse onderzoekers	p. 98
De onstuitbare opkomst van het Kaaps viooltje	p. 101
Nieuw in de Plantentuin: onze Bloemenweide	p. 107
Colofon	p. 109
Tuinenreis Bretagne 29 mei tot 1 juni	p. 110
Tuinen van Oedelem en Adegem	p. 119
Lidgeld 2014	p. 122
"Over de Schreve" "Tuinen van Nord-Pas-de-Calais"	p. 123
Proef de herfst: <i>Ginkgo biloba</i>	p. 125
Nieuw! Gratis! Open voor het publiek! De varenkas!	p. 127
Plant van de maand: <i>Hydrangea sargentiana</i>	p. 130

Bestuur 2014

Voorzitter

Paul Goetghebeur
Ledeganckstraat 35, 9000 Gent
tel. 09-264 5055
fax 09-264 5073
Paul.Goetghebeur@telenet.be

Secretaris

Ferdinand Cobbaut
Fuchsiastraat 105, 9000 Gent
tel. 0497-848882
Ferdinand.cobbaut@advalvas.be

Penningmeester

Léonard Cobbaut
Willy Maststraat 51, 9032 Wondelgem

Leden,

Harald Evrard, 9050 Gentbrugge
Hilde Mortier, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Gerda Postelmans, 9940 Evergem
Karel Reusens, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Frank Schautteet, 9000 Gent

Website

<http://www.plantentuin-gent.be> (Vrienden)
<http://www.plantentuin.ugent.be> (Plantentuin)
Bezoek en like 'Vrienden van de Plantentuin Gent' op Facebook

Bankrekening: IBAN- BE21 0011 1921 5403 / BIC- GEBA BE BB

De Plantentuin is open:

De tuin en de publieksskassen (Victoriakas, tropische kas en subtropische kas) zijn dagelijks gratis toegankelijk. Tijdens werkdagen kun je er terecht van 9 tot 16.30 u; op zaterdag, zon- en feestdagen van 9 tot 12 u.

De succulentenkas en de varenkas zijn open op zondagvoormiddag van 11 tot 12 u.

Titelblad: Moscow Botanic Garden of the Academy of Sciences, Dendrarium

Leden ex officio

Prof. Dr. Paul Goetghebeur
Directeur, Plantentuin

Ing. Chantal Dugardin
Hortulana, Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. & fax: 09-264 5073
Chantal.Dugardin@UGent.be

Redactioneel

Beste Vrienden,

Dit "woordje van de redacteur" wordt zoals gewoonlijk als laatste bijdrage opgesteld, om de eerste twee bladzijden van uw tijdschrift te sieren.

En in dit geval wordt het geproduceerd in de vroege avond, net na een dag-excursie van de Vrienden, met een bezoek aan Het Leen (paddenstoelenwandeling !), een leuke lunch (vispannetje met frietjes), en last but not least een bezoek aan een demonstratietuin van de Vlaamse Vaste Planten Vereniging, waar we door de voorzitter José De Buck werden ontvangen.

In Het Leen werden we verwend door twee uitstekende gidsen, die met kennis én enthousiasme ons de toch eerder verborgen wereld van de zwammen leerden ontdekken. Zeer talrijk aanwezig was de dodelijk giftige Groene knolamaniet, een interessante vondst was de Zwarte truffelknotszwam (een parasiet op de Hertentruffel), en blijkbaar nieuw voor Het Leen was een groot exemplaar van de Penseelfranjezwam.

Af en toe een lichte regenvlaag deerde ons niet, en de zwammen voelen zich zich daar zeer gelukkig bij.

De zware regenbuien werden uitgegoten tijdens de lunch (waarvoor onze dank aan de organisatoren), en in de namiddag konden we genieten van een heerlijk nazomerzonnetje.

En dan komt José De Buck in beeld, een superenthousiaste mens met supergroene vingers, die speciaal voor ons koffie had gemaakt en een tentje opgezet, waaronder tafels en stoelen, en een voorraad drank (water, cola, en ook iets straffers).

Met kloeke stem voert hij ons door deze demonstratietuin (een van de drie tuinen die hij onderhoudt), en bespreekt de soms zeer originele ideeën die hij heeft uitgetest in deze collectie "Het vergeten verleden". Een mooie vondst was zijn manier om bosduiven weg te houden uit de kolen ! Ik laat het hierbij, om de verslaggever niet het gras voor de voeten weg te maaien... De meeste van onze Vrienden verlaten het terrein niet met lege handen, want José heeft van alles om uit te delen. Merci, José !

Zo, dat was een zeer verse impressie van ons dagje in het Meetjesland, een aangename uitstap !

Door mee te gaan met de Vrienden komt u in zeer direct contact met personen of collecties waar u zelf nooit of moeilijk bij geraakt...

Mag ik tot slot nog even proberen om onze Vrienden te overtuigen om meer en regelmatig naar de Plantentuin te komen, en om daar de planten te leren kennen. Een groot voordeel van onze Plantentuin is : er staan naambordjes bij de planten ! Veel planten die u in andere (privé)tuinen ziet staan echt ook bij ons, en bij ons kan u ze echt leren ontdekken.

Ook voor de trouwe bezoekers, blijf komen, want voortdurend komen nieuwe planten opduiken. We openen zelfs af en toe een nieuwe kas !!!

En last but not least, lees het tijdschrift, u zal uw kennis van planten op een hoger niveau kunnen tillen.

Paul Goetghebeur

De ontdekking van Hydrangea sargentiana

Toen in 1872 het Arnold Arboretum (Boston, Massachusetts) opgericht werd, moest tegelijk iemand gevonden worden om de leiding te nemen voor dit project. Want de opdracht was niet min, vermits zo snel mogelijk een volledige collectie van bomen en struiken tot stand gebracht moest worden, niet alleen van Amerikaanse soorten, maar ook van exotische soorten uit andere werelddelen die konden overleven in open lucht, in het klimaat van de locatie waar het arboretum gevestigd was. In 1872 werd Charles Sprague Sargent (1841-1927) aangesteld als eerste directeur van het nieuwe arboretum. Vermits het Arnold Arboretum deel uitmaakt van Harvard University, had zijn aanstelling ook een educatieve dimensie. Zo werd hij eveneens Arnold Professor voor Arboricultuur (vanaf 1879). Als dendroloog ging zijn aandacht in de eerste plaats naar de bossen van de Verenigde Staten. Hij ondernam zelf heel wat veldonderzoek, maar bouwde tegelijk een netwerk uit van correspondenten die hem informatie bezorgden. Dit alles resulteerde dan in zijn hoofdwerk : *The Silva of North America, a description of the trees which grow naturally in North America exclusive of Mexico.*

Maar zoals gezegd was het van bij het begin de bedoeling om ook na te gaan welke houtige gewassen uit andere gebieden buiten de Verenigde Staten in het arboretum konden overleven. Er waren al een hele tijd contacten met Europese plantentuinen, wat zorgde voor een regelmatige uitwisseling van zaden. De grote uitdaging was echter Azië, en meer bepaald Japan en China, want er was al enige tijd een sterk vermoeden dat er heel wat overeenkomsten waren wat betreft klimaatsomstandigheden en plantengroei tussen delen van de Verenigde Staten en Japan of China. Wat bevestigd werd door de zaden die sporadisch al vanuit deze regio's opgestuurd werden, en met succes opgekweekt werden in het arboretum. Rond 1892 was het duidelijk dat een groot deel van de tot dan toe ontvangen planten uit noordelijk China en Japan konden overleven en gedijen in oostelijk Noord-Amerika. Maar een groot deel van Japan en vooral China bleef ongeëxploreerd gebied, wat

Prof. C.S. Sargent er toe aanzette om daar meer aandacht aan te besteden. In 1892 besloot hij dan om zelf dit Aziatisch hoofdstuk in te leiden met een reis naar Japan.

In Japan exploreerde hij de bossen op het eiland Hokkaido, met een mooie oogst als resultaat. In Sapporo ontmoette hij bovendien toevallig James Herbert Veitch, die zelf eveneens in Japan op zoek was naar nieuwe planten voor de firma Veitch in Engeland. Dit contact zou nadien nuttig blijken bij de organisatie van de exploratie van China. Afgezien van enkele havensteden zou Prof. Sargent China niet verder bezoeken. Maar de informatie die hij ontving van onder andere J.H. Veitch, Emil Bretschneider en Augustine Henry suggereerde dat China in feite een botanische schatkamer was die kost wat kost verder onderzocht moest worden. Dus ging hij op zoek naar een man met ervaring wat betreft planten én de plaatselijke omstandigheden in China. Want in tegenstelling tot Japan, was China nog voor een groot deel moeilijk toegankelijk. In de eerste plaats dacht hij aan Augustine Henry (1857-1930) die toen in China werkte als medical officer in dienst van de Chinese Imperial Maritime Customs Service. Hij correspondeerde regelmatig met Prof. Sargent en stuurde herbariummateriaal naar het Arnold Arboretum en Kew in Engeland. Hoewel Prof. Sargent hem probeerde te overtuigen een botanische expeditie te organiseren weigerde A. Henry omdat hij niet zomaar zijn officiële verplichtingen kon stopzetten, en bovendien had hij plannen om terug te keren naar Engeland.

Uiteindelijk vond Sargent toch de geschikte man om in opdracht van het Arnold Arboretum een expeditie in China te leiden. Na een opleiding in de plantentuin van Kew, ondernam Ernest Henry Wilson (1876-1930) twee reizen door China in opdracht van de plantenfirma Veitch, in 1899-1902 en 1903-1905. Het resultaat was een succes op gebied van nieuwe planten. Intussen was hij getrouwd en werd zijn dochtertje geboren. In feite was hij helemaal niet meer van plan om nog naar China terug te keren, maar Prof.

Sargent dacht daar anders over en hij wist hem tenslotte toch te overtuigen om in opdracht van het Arnold Arboretum een botanische expeditie te ondernemen. Het zouden er zelfs twee worden, in 1907-1909 en 1910-1911, waarbij hij een route volgde door de provincies Hupeh en Szechuan (Hubei en Sichuan). Het verslag van zijn Chinese reizen werd in 1913 voor het eerst gepubliceerd met de titel *A Naturalist in Western China*. Een heel boeiend boek, maar op het punt van het exact gevolgde traject en het precies chronologisch verloop blijft de tekst nogal vaag. Volgens zijn biograaf R.W. Briggs (zie bibliografie) gaat het bovendien om een bijgewerkte, gepolijste versie van zijn oorspronkelijke reisdagboeknotities, met weglating van eerder kritische beschouwingen over minder aangename reiservaringen...

Maar goed, dit boek blijft natuurlijk een interessant document met talrijke details over het vinden van nieuwe planten. Zo bijvoorbeeld voor wat betreft *Hydrangea sargentiana*, de plant die het epitheton kreeg ter ere van Prof. C.S. Sargent. Uit verschillende bronnen kan afgeleid worden dat hij de plant meer dan eens vond, in elk geval tijdens de eerste expeditie in augustus van 1907 en nogmaals tijdens zijn tweede Arnold expeditie in juli 1910. Het volgende citaat uit *A naturalist in Western China* (Vol. I, p. 39) zou te maken hebben met deze tweede vondst :

"We meandered around the mountain-sides, by a tortuous ascending path, until we reached a gap in the ridge and crossing over made a breakneck descent of a couple of thousand feet. A new kind of Poplar, having the young foliage bronzy-red, was common on all sides, and in the descent I gathered *Primula violodora*, *Rhododendron Augustinii*, *Acer griseum*, and a pink-flowered *Staphylea*, the last two both small trees. The most interesting find, however, was a new *Hydrangea* (*H. Sargentiana*), a shrub 5 to 6 feet tall, with stems densely felted with short bristly hairs and large, dark green leaves with a velvety lustre - in foliage alone this species is strikingly handsome."

Hoe dan ook krijgen we een duidelijke bevestiging van de eerste *Hydrangea sargentiana* die E.H. Wilson vond in 1907 via de lijvige publicatie gewijd aan

het plantenmateriaal dat hij in China verzamelde : *Plantae Wilsonianae*, uitgegeven in drie volumes. Het werk bevat de beschrijvingen door verschillende auteurs op basis van Wilson's herbariummateriaal, het geheel uitgegeven onder redactie van Prof. C.S. Sargent. Bij *Hydrangea sargentiana* Rehder (1911 : 29) staat een gedetailleerde beschrijving van de plant, met onderaan een nota over de vindplaats en het tijdstip : "Western Hupeh: Hsing-shan Hsien, thickets, alt. 1500-1800 m., August and December 1907 (No. 772)." Alfred Rehder (1863-1949) beschreef deze plant en een groot aantal andere planten op basis van het materiaal dat Wilson aan het Arnold Arboretum bezorgde. Wat betreft *Hydrangea sargentiana* gaat het om meerdere herbariumbladen. Wie het epitheton "*sargentiana*" bedacht is niet duidelijk, het kan Rehder zijn, maar ook Wilson was nauw betrokken bij het klasseren en beschrijven van zijn Chinese planten toen hij na zijn terugkeer in Boston aan het werk ging in het herbarium van het Arnold Arboretum. Maar Rehder was wel diegene die de formele beschrijving onder de naam *Hydrangea sargentiana* opstelde. In herbaria en andere plantenbestanden aangeduid met de verwijzing Pl. Wilson. 1(1): 29. 1911.

Dat Wilson niet alleen gedroogde planten tijdens zijn reizen in China verzamelde, maar ook grote hoeveelheden zaden, blijkt uit een artikel in Curtis's Botanical Magazine (Vol. 138, Tab. 8447, 1912), vergezeld van een gekleurde illustratie van *Hydrangea sargentiana*:

"The Hydrangea which forms the subject of our plate was discovered in China by Mr. E.H. Wilson, at Hsing-Shan-Hsien, Western Hupeh, at about 5000 to 6000 feet above sea-level, in 1907. A share of Wilson's seeds was presented to Kew by Professor Sargent, Arnold Arboretum, early in 1908; from these seeds was raised the plant which has supplied the material for our figure... *H. sargentiana* does not give promise of being one of the hardiest of its genus; several young plants succumbed at Kew to the winter conditions of 1909-1910, and since then the remaining plants have been afforded protection in severe weather..."

Dit artikel uit 1912 impliceert dat Kew één van de eerste plaatsen buiten Amerika was waar *Hydrangea sargentiana* ingevoerd en met succes opgekweekt werd. Maar het is goed mogelijk dat de zaden verzameld door Wilson ook snel elders terecht kwamen, niet alleen in andere plantentuinen, maar ook bij kwekers en in privé collecties.

Als besluit een voorbeeld van dit laatste in een artikel van de hand van E.H. Wilson zelf gepubliceerd in Boston in het tijdschrift Horticulture (Vol. XVII, No. 24, June 14, 1913, p. 887-888) ter gelegenheid van een plantenshow waarbij ook een *Hydrangea sargentiana* tentoongesteld werd:

"The plant, grown by William Anderson, gardener to Mr. Bayard Thayer, South Lancaster, Mass. is a splendid example of cultural skill, on which Mr. Anderson is to be heartily congratulated. At the Massachusetts Horticultural Society's show on Saturday last where the specimen was on exhibition, it attracted the attention of all visitors... This new hydrangea is native of the mountains of Central China where I was privileged to discover it in the early summer of 1907. It is a rare and local species and grows in the thickets and margins of woods between 1000 and 6000 feet altitude. The leaves are impatient of direct sun-rays and the stem is less woody than that of allied species. In this section of North America it is best treated as a cool greenhouse plant. With its noble foliage, bristly stems and leafstalks this newcomer is remarkably distinct from all other members of the family. It lacks the huge heads of monstrous flowers commonly associated with the name "Hydrangea" and presumably for this reason failed to interest the judging committee. At least, no other fact suggests itself to explain the award "Honorable Mention", with which the committee insulted the specimen submitted to them."

Bibliografie

Briggs, R.W. (1993). "Chinese" Wilson, A life of Ernest H. Wilson, 1876-1930. London.

Cox, E.H.M. (1945). Plant hunting in China. London.
Desmond, R. (1977). Dictionary of British and Irish botanists, etc. London.
Sargent, C.S., ed. (1913-1917). Plantae Wilsonianae. Vol I-III. Portland.
Spongberg, S.A. (1990). A reunion of trees. Harvard.
Stafleu, F.A. & Cowan, R.S. (1976-1988). Taxonomic Literature. Utrecht.
Wilson, E.H. (1913). A naturalist in Western China. London.
The Plant List
Flora of China

Bernard Symoens

De her-ontdekking van Hydrangea sargentiana door Gentse onderzoekers

In de zomer van 2012 vertrokken onderzoekers Yannick De Smet en Kenneth Bauters, doctoraatstudenten van onze universiteit, voor een zes weken durende collectietrip naar China en Japan.

De bedoeling was om materiaal in te zamelen voor het onderzoek van Yannick naar een aantal deelgroepen van het genus *Hydrangea*. Daarvan zou hij de verwantschappen bestuderen om wat meer klaarheid te brengen in dit populaire maar botanisch gezien minder goed gekend genus.

Een van de soorten die ze beoogden te vinden was *Hydrangea sargentiana*.

Tegenwoordig is deze soort vrij algemeen verspreid in tuinen en collecties. Met z'n onmiskenbare en 'prehistorische' verschijning is *Hydrangea sargentiana* makkelijk van elke andere soort te onderscheiden. Zelfs 'ruige' soorten zoals *Hydrangea robusta* of *Hydrangea aspera* kunnen niet opboksen tegen 'Sargent's Hydrangea' met zijn sterk behaarde stengels en bladstelen en zijn grote bladeren. We kennen de plant als een sterke, goedbloeiende en langlevende plant; niet echt geschikt voor de kleine tuin, het moet gezegd. Bovendien is hij makkelijk te vermeerderen d.m.v. de worteluitlopers en uit stek.

Het meest verrassende van *Hydrangea sargentiana* is wel dat de soort slechts éénmaal blijkt verzameld te zijn in het wild. We moeten terug tot 1907 voor de ontdekking van de soort door E.H. Wilson in de provincie Hubei in China en de introductie ervan in het Westen. Deze eerste en enige 'import' is nu nog levend en wel te zien onder andere in de botanische tuin van Edinburg. Langlevend mag dus wel letterlijk genomen worden. Deze plant zou best de moeder of vader kunnen zijn van alle *Hydrangea sargentiana* exemplaren die we vandaag zien, met uitzondering van enkele weinig afwijkende vormen die mogelijks voortkomen uit zaad van alweer diezelfde kloon.

We vroegen en kregen stekken van de originele plant in Edinburg en deze zijn ondertussen goed aan de groei.

Behalve deze introductie door Wilson blijkt de soort dus nooit opnieuw ingezameld te zijn, mogelijks zelfs niet meer teruggevonden, door Westerse 'plant hunters' die de laatste decennia Hubei doorkruisten.

Hoog tijd dus voor ons team om hun kans te wagen en *Hydrangea sargentiana* te her-ontdekken. Als enige aanduiding van locatie hadden onze speurders: 'Western Hubei, Xingshan county' zoals vermeld bij de inzameling van Wilson; een gebied minstens zo groot als West-Vlaanderen en door zijn bergen 'iets' minder toegankelijk...

De spreekwoordelijke speld in een hooiberg dus.

Onze jonge onderzoekers lieten zich door een Chinese prof introduceren om hun zoektocht in West-Hubei te starten vanuit een onderzoeksstation van de Chinese Academie voor Wetenschappen.

Meer geluk konden ze met deze regeling niet hebben. Aangekomen bij het instituut viel hun oog meteen op een soort tuintje met daarin, jawel, een *Hydrangea sargentiana* ! Bij navraag werd al gauw duidelijk dat de plant in de buurt van het onderzoeksstation uit 'het wild' was gehaald.

Wat vooraf quasi onmogelijk leek, werd op een dienblaadje aangereikt !

Bij een eerste verkenning in de nabijgelegen bergen, tussen 1000 en 2000 meter, zagen ze verscheidene sargentiana's in volle bloei (foto op achterplat). Ze vonden ook nog *Hydrangea aspera* en *Hydrangea longipes* in de buurt. Uiteindelijk verzamelden Yannick en Kenneth materiaal van 33 verschillende planten: DNA-stalen, herbariummateriaal en enige zaadmonsters (foto 1). Uiteindelijk leken alle planten identiek, op één exemplaar na met fenomenale

bladeren. Maar dit zou kunnen te maken hebben met de ideale groeiomstandigheden van dit individu (foto 2).

Deze missie was dus ruim volbracht en de zoektocht naar andere soorten kon worden verder gezet.

Yannick zal zijn doctoraat nog dit jaar afmaken.

Van de weinige zaailingen die we hier te kiemen kregen uit hun zaadoogst, bleek uiteindelijk na de winter slechts één exemplaar weer op te komen. Oef...

We kijken er dan ook naar uit, en u misschien ook ondertussen, om beide inzamelingen, de historische van Wilson en de recente van onze onderzoekers, in onze tuin aan het publiek te tonen.

Marc Libert

Foto 1: *Hydrangea sargentiana* herbarium specimen

Foto 2: Reusachtige bladeren

De onstuitbare opkomst van het Kaaps viooltje

Door "contracten" af te sluiten met ongeletterde stamhoofden hadden de Duitsers in naam van het Deutsche Ost Afrika Gesellschaft in een paar jaar tijd de omvangrijke kolonie Tanganyika gevestigd. In 1891 vervielen de bezittingen van het Gesellschaft evenwel aan het Duitse rijk in Europa. Datzelfde jaar trad baron Adalbert Emil Walter Redcliffe Le Tanneux von Saint-Paul Illaire (1860-1940) als district-gouverneur in dienst van de koloniale regering. Een driedubbele naam met dan ook nog vier voornamen werd al gauw tot last. Zelf noemde de baron zich kortweg Walter von Saint-Paul. Met zijn eenendertig jaar was hij de oudste districtsgouverneur en volgde in rang direct op Herr Doctor Karl Peters, de gouverneur van Deutsch Ost Afrika.

Daarnaast bezat de baron een plantage waar vanille en rubber werden verbouwd.

Op zijn vrije dagen maakte hij dagexcursies naar het binnenland en vulde zijn botaniseer-trommel met vondsten, die hij thuis in Tanga in leven probeerde te houden. Tijdens één van die uitstapjes ontdekte hij op de rotswanden bij de Amboni-grotten een voor hem onbekend plantje. Het bloeide niet, en het had heldergroene blaadjes samengetrokken in de vorm van een rozet. Een paar exemplaren wist hij los te peuten voor zijn verzameling.

De belangstelling voor botanie had hij van huis uit meegekregen. Zijn vader was een verwoed plantenverzamelaar, die op het landgoed bij Fischbach in het Ertsgebergte een privé arboretum had aangelegd. Hij beschikte zelfs over een verwarmde kas. Hoogstwaarschijnlijk had hij ook een tuinman, die de tropische en subtropische planten in leven kon houden. Als je er van uit gaat dat er verwarmd werd met kolenkachels, dan moet het een hele toer

zijn geweest om in de koude winters een redelijk constante temperatuur te handhaven.

In 1893 stuurde Walter von Saint-Paul zijn botanische vondsten naar zijn vader Ulrich von Saint-Paul. Verzenden van planten kon natuurlijk alleen wanneer het in Europa zomer was. Aankomst in een vriezend Duitsland zou de collectie niet overleven. Nadat de zending planten was geacclimatiseerd, ontdekte von Saint-Paul senior dat de planten, die bij de Amboni-grotten waren gevonden, gemakkelijk als bladstek waren te vermeerden. Determinatie was een stuk lastiger. Noch de eigen bibliotheek, noch die van de Berlijnse Humboldt Universiteit boden enig houvast. Pas met de hulp van de bekende botanicus Hermann Wendland werd het vermoeden bevestigd, dat het hier om een noviteit ging. De nieuwe aanwinst werd beschreven en kreeg als eerbetoon aan haar ontdekker de naam *Saintpaulia ionantha*.

In 1983 wist de bejaarde dochter Marianne Von der Mülbe, geboren Le Tanneux von Saint-Paul Illaire zich te herinneren dat ze met de hele familie naar de botanische tuin in Berlijn toog, waar haar vader trots zijn ontdekking aanwees : *Guck mal Kinder, unser Pflänzchen !*

De eerste Saintpaulia's waren als kamerplanten niet om over naar huis te schrijven. De bladstelen waren veel te lang en erg kwetsbaar. Je hoefde er maar naar te wijzen en ze braken af. Vooral bij het transport was dat een probleem. De bloempjes stonden verspreid en hadden bovendien, zodra het wat warmer werd, de neiging af te vallen. De planten werden nauwelijks verhandeld.

Als er niet een verliefde schoenverkoper in Bocholt was geweest, zou het hoogstwaarschijnlijk daarbij zijn gebleven. De jonge Hermann Holtkamp had verkering gekregen met Maria Dorrenbach, een kwekersdochter uit Isselburg, maar haar vader stond er op dat de toekomstige echtgenoot van zijn enige dochter de kwekerij zou overnemen. Voor Hermann een groot dilemma, want hij was eigenaar van een goedlopende schoenenwinkel en had zo-

juist twee verkoopsters in dienst genomen. Na een periode van hevige twijfel besloot de verliefde jongeling toch maar voor zes weken in de kwekerij te gaan werken. De schoenenwinkel werd voor die tijd aan een broer toevertrouwd. Blijkbaar beviel de proeftijd. Het paar trouwde in 1929. Wel vond Hermann dat de kwekerij een meer solide economische basis moest krijgen. Hij zag niets in groente en fruit, te veel afhankelijk van weersinvloeden. Eigenhandig rooide hij de vruchtbomen. Daarvoor kwamen in de plaats kassen met Hortensia's, Cyclamen, Anthurium's en Saintpaulia's. De eerste jaren werd veel geïnvesteerd in koude-grond bakken en verwarmde kassen. Al gauw begon Holtkamp met het kruisen van Saintpaulia's. Een plantje dat zich zo makkelijk door bladstek liet vermeerderen zou toch niet zo kwetsbaar moeten zijn. Het moest toch mogelijk zijn om een betere variëteit te kweken.

In een hoekje van de kas leerde hij dat de kunst van het kruisen niet bestond uit het aanbrengen van stuifmeel op een stampertje en het opkweken van plantjes uit de zaden. De echte kunst bestond uit het *weggooien* van wat je met veel vlijt hebt verkregen. Makkelijk zat om nieuwe soorten te winnen, maar voor je het weet heb je een kas vol rommel. Van de tienduizend kruisingen gaan er 9.999 naar de composthoop en dan maar hopen dat de ene die je overhoudt de eigenschappen heeft waar je mee door kunt gaan. Misschien heb je maar eens in de tien jaar een kruising die de moeite van al die moeizame uren is waard geweest. Bij Holtkamp duurde het nog langer. De kinderen groeiden op. De oorlog 1940-1945 kwam er tussen, en daarna moest het bedrijf weer worden opgebouwd. Al die tijd zat hij in zijn vrije uren onverstoorbaar te prutsen met zijn kruisingen. Er werd wel eens lacherig over gedaan. Wie is er nou twintig jaar met zo'n rare liefhebberij bezig. Het levert toch niets op. Maar in 1950 was het dan eindelijk zo ver. Glimmend van trots toonde Holtkamp zijn familie het resultaat van zijn volharding. Een compact plantje, dat een stuk minder kwetsbaar was, met bloempjes die in een bosje bij elkaar stonden en temperatuurswisselingen goed konden verdragen. Al dat moois werd in een vrachtwagen geladen en zoon Rudolf

kreeg opdracht in Hamburg met de verkoop te beginnen en langzaam af te zakken naar München.

"Als je ze dan nog niet kwijt bent dan kappen we er mee", riep zijn vader toen Rudolf het erf afreed. Rudolf hoefde zo ver niet te gaan. Halverwege stuurde hij al weer op huis aan.

"Alles verkocht".

In de daarop volgende weken stroomden de orders binnen. Binnen de kortste keren werden er 50.000 planten besteld.

De eerste cultivar kwam op de markt onder de merknaam 'Rhapsodie'. De eerste succesvolle kruising werd door Holtkamp 'Sankt Martin' genoemd als eerbetoon aan zijn schoonvader Martin Dorrenbach.

Wat volgde was een niet te stuiten triomftocht van het Kaaps viooltje, dat natuurlijk geen viooltje is, en niets met de Kaap heeft te maken.

Om aan de steeds toenemende vraag te voldoen bouwde de firma Holtkamp er in rap tempo een paar kassen bij. Zodra die klaar waren, lagen er al weer bouwplannen voor een volgende uitbreiding. Inmiddels is het moederbedrijf verplaatst naar het in de buurt van Wesel gelegen Rees en uitgebreid met vestigingen in Spanje, Tennessee en Zimbabwe. De gezamenlijke oppervlakte bedraagt ongeveer tien hectare glas. Vanwege gunstiger weersomstandigheden worden de kruisingen gedaan in Zimbabwe en Tennessee.

Wereldwijd vinden dertig tot veertig miljoen Saintpaulia's hun weg van kweker naar de vensterbank, en nog steeds is de vaart niet uit de opmars van het plantje dat Walter von Saint-Paul verzamelde tijdens zijn uitstapje naar de *Amboni Caves*.

De oude Hermann Holtkamp heeft nog meegemaakt dat zijn Kaapse viooltjes, in het Duits natuurlijk "*Usambara Veilchen*", de wereld veroverden. Toen ik hem fotografeerde was hij eenentachtig en voelde zich, zoals hij het zelf uitdrukte, een jonge god. Bijgestaan door zijn kleinzoon Martin, was hij iedere dag nog bezig met zijn kruisingen. Met zakelijke beslommeringen be-

moeide hij zich niet meer. Jaren geleden had hij de leiding van het bedrijf graag overgedragen aan zijn zoons, en vol overgave was hij weer teruggekeerd naar zijn oude liefhebberij. Hij had de gewoonte om voor het slapen in gedachten zijn kruisingen nog eens na te gaan. Zo kon het gebeuren dat hij soms weer opstond om naar de kas te gaan en daar het water van een schoteltje af te gieten. "Ach", vertrouwde hij me toe, "het is allemaal prachtig wat hier is bereikt. In mijn leven heb ik veel geluk gehad, maar waar ik naar gezocht heb, dat heb ik nooit gevonden. *Ich möchte immer noch ein Gelbes finden.*"

Mijn eigen zoektocht naar deze Kaapse viooltjes

Bij de *Amboni Caves* vond in 1893 de Duitse gouverneur van Tanga baron Adalbert Emil Walter Redcliffe Le Tanneux Von Saint-Paul Illaire het eerste Kaaps viooltje. Dus wij daar naar toe.

Uit een kantoortje komt een man die zich voorstelt als de beheerder. Hij vertelt dat dat we niet zonder begeleiding het grottenstelsel in mogen, want je kunt er verdwalen en sommige mensen zijn er voorgoed verdwenen. Zijn verhaal lijkt me meer bedoeld om zijn eigen onmisbaarheid aan te geven. Hij gaat ons voor. Er is een plek waar plaatselijke bewoners offers brengen om de goden gunstig te stemmen. Vooral onvruchtbare vrouwen schijnen baat te hebben bij een goede verstandhouding met de goden. Ook de voetbalclub heeft een eigen altaartje om zich van de voortdurende overwinning te verzekeren. De plafonds hangen vol met vleermuizen. Na een kwartiertje staan we weer buiten.

Buiten speuren we naar wat er nog rest van het Kaaps viooltje. Daar zijn we per slot van rekening voor gekomen. In plaats daarvan zien we rotswanden van onder tot boven volgeklieerd met talloze namen.

De beheerder begrijpt wat we bedoelen : "*There are your African violets*", en hij wijst naar de rotswand naast de ingang. "Nee, hoger". Een paar half verdroogde plantjes zijn na deze lange reis wel enigszins een teleurstelling. Ik had een weelderige groene vegetatie verwacht. Ten minste een mollig groen mostapijt.

Vanuit de grotingang sleep ik een tafel, maar zelfs als ik daarop een stoel zet is de groeiplaats nog te hoog om een behoorlijke foto te nemen. Een jongetje komt met een gammell laddertje, dat door de veiligheidsinspectie tot brandhout gehakt zou worden, maar mij wel op de goede hoogte brengt. De beheerder heeft nog nooit bloemen aan de plantjes gezien. "Die bloeien nooit", beweert hij stellig. Een paar verdroogde doosvruchten weerspreken deze theorie. Later vinden we aan de andere kant van de grotingang een mooi rozet van een wat forsere plant. Het standpunt is nog beroerder. Om te voorkomen dat ik de steile helling afglibber moet ik met een steen een gat graven ten einde het laddertje een enigszins stabiele ondergrond te geven. Kinderen volgen nieuwsgierig mijn gehannes. Het is duidelijk waar ze op wachten. Het zou spectaculair kunnen zijn. Een blanke die zijn nek breekt, zie je nou eenmaal niet iedere dag. Ik moet ze teleurstellen.

We lopen het prachtig rivierdal in om te zien of we nog meer Kaapse viooltjes kunnen vinden. Rode libellen scheren over het wateroppervlak. Dikke vissen zwemmen loom in het kristalheldere water. Maar andere Kaapse viooltjes laten het afweten. Zouden ze gestolen worden door de naamschrijvers ?

Jan den Hengst
Aarlanderveen

Nieuw in de Plantentuin : onze Bloemenweide

Dit jaar is een wat vergeten hoekje van de Plantentuin omgetoverd tot een pareltje, met een buitengewone kleuren- en vormenpracht. Een reden te meer om af en toe (en zelfs méér dan af en toe) een bezoek te brengen aan onze en uw Plantentuin, altijd zal u iets nieuws ontdekken ! Daarbij, heeft u echt reeds elk van onze tienduizend planten eens goed bekeken ?

Een zeer saai groen grasperkje, een eindje voorbij de GFT-tuin, is op initiatief van een van onze tuiniers, Anneke Herman, omgetoverd tot een zeer fraaie bloemenweide. En deze metamorfose heeft te maken met een andere introductie, met name een bijenvolk wordt hier verwacht. Deze zomer is het niet gelukt door logistieke problemen, maar volgend jaar zullen deze bloemen bezocht worden door onze eigen bijen. De korf wordt daar in de verste hoek gezet omdat ze op die plaats ver verwijderd is van alle passage, en rust is dus verzekerd.

Het gebruikte bloemenmengsel is aangekocht bij de firma Philip-Seeds, onder de naam Floriplan "Nectar", met als code 19530. Naar eigen zeggen is het een mengsel van 46 soorten, waarvan 22 eenjarig en 24 doorlevend.

Hieronder staat de lijst van aanwezige plantenzaden, met een vertaling naar Nederlandse namen.

Achillea millefolium	Gewoon duizendblad
Anethum graveolens	Dille
Aster lanceolatus	Smalle aster
Borago officinalis	Bernagie
Campanula medium	Marietteklokje
Campanula persicifolia	Prachtklokje
Centaurea cyanus	Korenbloem
Centaurea jacea	Echt knoopkruid
Centaurea montana	Bergkorenbloem
Cheiranthus cheiri	Muurbloem
Chrysanthemum segetum	Gele ganzenbloem
Coreopsis tinctoria	Meisjesogen (eenjarig)
Coreopsis verticillata	Meisjesogen (doorlevend)
Cosmos bipinnatus	Cosmos

Cosmos sulphureus	Cosmos
Dahlia	Dahlia
Dianthus barbatus	Duizendschoon
Digitalis purpurea	Gewoon vingerhoedskruid
Echinacea purpurea	Rode zonnehoe
Echium vulgare	Slangenkruid
Gaillardia x grandiflora	Kokardebloem
Hesperis matronalis	Damastbloem
Lavandula angustifolia	Lavendel
Lobularia maritima	Zilverchildzaad
Lunaria annua	Judaspenning
Lupinus	Lupine
Lupinus polyphyllus	Doorlevende lupine
Lychnis chalcedonica	Brandende liefde
Malcolmia maritima	Zeeviolier
Malva sylvestris	Groot kaasjeskruid
Matthiola incana	Violier
Mentha	Munt
Mirabilis jalapa	Nachtschone
Myosotis	Vergeet-mij-nietje
Nepeta	Kattenkruid
Nicotiana	Tabak
Oenothera	Teunisbloem
Papaver rhoeas	Grote klaproos
Phacelia tanacetifolia	Phacelia
Portulaca grandiflora	Postelein dubbelbloemig
Reseda	Reseda
Rudbeckia hirta	Ruige rudbeckia
Salvia pratensis	Veldsalie
Tagetes	Afrikaantje
Thymus	Tijm
Valeriana officinalis	Echte valeriaan

Zoals u kan zien zijn meerdere "soorten" onvolledig aangeduid, met enkel de genusnaam, zoals "een" Tijm, "een" Munt, "een" Lupine.

Nog andere planten staan vermeld met een volledige soortnaam, zoals *Malva sylvestris*, Groot kaasjeskruid of *Centaurea cyanus*, Korenbloem. Bij het bloei-

en hebben we echter kunnen vaststellen dat het hier niet gaat om de wilde vormen, maar duidelijk is een selectie gebeurd naar diep gekleurde bloemen of gevulde bloemen.

Een van de opvallende aspecten van deze bloemenweide, zoals we die in de loop van het jaar hebben gezien, is de kleurverandering die we hebben meegemaakt, waarbij de dominante kleur heel duidelijk ging verschuiven. Daarnaast zijn er duidelijk ook een paar soorten die een sterke, zoete geur verspreiden, onmiskenbaar een ander waardevolle bijdrage van deze bloemenweide.

" Komt dat zien ! ", ook nu nog met de laatste resten van de bloei, en tegelijk is dit een uitnodiging om volgend jaar vanaf de late lente van deze bloemenpracht te komen genieten.

Paul Goetghebeur

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 33 - Nummer 3 - september 2014 ISN 0777- 8821

Redactie en lay-out

Redacteur: Paul Goetghebeur. Coördinator: Karel Reusens.

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt: Marnix Aerssens, Jan den Hengst, Marc Libert, Paul Goetghebeur, Hilde Mortier, Peter Parewijck, Straatmus, Bernard Symoens

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar alle vrijwillige medewerkers die zorgden voor plooi-, kleef-, en transport-activiteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 2014

Overname van artikels is alleen mogelijk ná schriftelijke toestemming van de redacteur.

COLOFON

Tuinenreis Bretagne 29 mei tot 1 juni

Dag 1 donderdag 29 mei

Ondanks een andere vertrekplaats en de vele werken rond Gent was iedereen op tijd. De buschauffeur kon zelfs zijn bus 5 minuten vroeger starten. Een goede start, hopelijk blijft het zo.

Het weer zit vandaag niet zo mee, een groot contrast met de vorige dagen. Gelukkig voorspelt de weervrouw toch wat beter weer voor de volgende dagen. Na een lange rit kwamen wij aan in Parc Botanique de Haute Bretagne. Het park rond het kasteel La Foltière is een botanische verrijking met tientallen thematuinen doorheen opeenvolgende verrassingen. 2 uren waren veel te weinig, zeker met de regen als spelbreker. Het was onze bedoeling om de 24 stukken te doorlopen. We zijn echter halfweg naar het kasteel moeten vluchten om niet kletsnat te worden. De overige 10 ha zullen voor een andere keer zijn. Toch konden we nog genieten van een mooi aangelegde doolhof: Clematis in verschillende soorten en kleuren begeleid door zachte vioolmuziek. Dit was een unieke ervaring. Ook de geur uit de vele bloeiende bloemen deden ons goed, maar het meest is ons een struik opgevallen met vele kleine en mooi blauwe kegelbloempjes waar vele hommels hun nectar in vonden. Een zekere Paul fluisterde mij in het oor dat het om *Ceanothus* ging.

In het kasteel konden we schuilen en gebruik maken van het enige in het domein aanwezige toilet. We bestelden een tasje thee van bloempjes uit de tuin. We hadden niet de tijd meer om het uit te drinken: de bus stond te wachten. Wie had toen gedacht dat dit uniek zou zijn in de volledige trip? Op geen enkele van de volgende tuinen kregen we nog de kans om een koffie of thee te drinken. Een eerste grote verschil met de Engelse tuinen van vorig jaar. De weg naar de uitgang was niet zo gemakkelijk te vinden, waardoor we een paar minuutjes te laat aan de bus kwamen. Wat waren we blij dat er even werd gewacht!

Overnachten deden we in het Ibis-hotel van Lannion. Voor het eten werden 3

tafels in de ontspanningsruimte gedekt. De grootste bleek een gecamoufleerde biljarttafel te zijn. Dat was duidelijk voor wie een plaats nam aan één van de poten. Het eten was lekker, en de wijnen en waters werden rijkelijk aangevuld.

Dag 2 vrijdag 30 mei

Vandaag naar het Arboretum de Keracoual, een arboretum waar planten zich aan onze klimatologische omstandigheden kunnen aanpassen. De eigenaar, een gepassioneerd plantenliefhebber, verzamelde er een 8 ha grote collectie die dankzij het micro-klimaat kans maken om te overleven. "Een gebied waar het nooit koud en nooit warm is" zoals Jean Merret en zijn vriend ons bij het begin van de geleide wandeling vertelden. Goed dat we 2 gidsen hadden, want er was zoveel te zien en te vertellen en elk had zijn reisverhalen. Dit is dan ook de eerste keer dat ik plantenjagers zag in levende lijve. Al 19 jaar gaan ze minstens tweemaal per jaar op zoek naar planten in andere werelddelen. In deze verzameling kregen we niet 1 dezelfde plant te zien. Postzegels verzamelen lijkt mij dan toch gemakkelijker.

Voor de determinatie van de gevonden planten doet zij soms beroep op de kennis van UGent. Ooit kreeg Jean Merret een onbekende plant op zijn naam, maar deze plant kregen we niet te zien.

Dát hij een grote bamboe-liefhebber is, was duidelijk. Ik denk dát hij bij elke bamboe is blijven stilstaan, zelfs bij eentje uit China dat geen teken van leven meer gaf. Soms lukt het om in deze geheel ander biotoop de plant toch te laten groeien; maar deze gaf het op na 2 jaar. Hij laat ze wel staan, in de hoop dat er ooit terug leven in komt.

Hij presteert het wel om planten die op 2000 meter hoogte voorkomen, hier te laten leven.

Een dame verraste ons met een link naar vorig jaar. Zij was op zoek naar de naam van eenzelfde plant die ze vorig jaar meebracht en nu in haar tuin groeide: de *Venusnavel* (*Nombril de Venus*). Nog een plantenjager in spe?

De tuin was ingedeeld in grote blokken per werelddeel, maar dat klopte niet helemaal. Zo stonden we plots in een mooi stukje met wel 40 verschillende rododendrons uit alle werelddelen. Onze verzamelaar gaf het zelf aan: "Je mag achter een beetje structuur zoeken maar soms speelt het gevoel ook mee." Blijkbaar ook het onderhoud. Dat bleef beperkt tot het verwijderen van de planten die de groei van het collectors-item in de weg stond. Dit vond ik mooi, weliswaar op een andere manier dan de goed onderhouden tuinen die we normaal zien. Een van de meest bijzondere bomen die ik er zag was een Eucalyptus uit Tasmanie. Een mooi ontwikkelde boom met weinig blad en raar maar waar, toen de groep verdween rook ik pas zijn sterke eucalyptusgeur.

Het lukt niet altijd om planten in dit stukje te laten overleven. Zo kregen we zijn verzameling palmen te zien. Enkelingen deden het goed, maar de meeste waren hun schoonheid verloren. De collector denkt dat een tekort aan water de reden is.

Velen vroegen zich af waarom verspreid over het domein zoveel jerry-cans staan. Mooi was het niet, maar het had dan ook een praktische en eenvoudige reden. Dit was een onderdeel van hun irrigatiesysteem.

Op het einde bleven we stilstaan bij 2 bijzondere planten. Bij de eerste wou Jean onze Paul testen op zijn determinatie-kennis. Doordat deze struik teveel aan algemene kenmerken had kon en wou onze "monsieur le professeur" geen uitspraken doen. Dit bleek normaal want onze amateurverzamelaar was er ook niet in geslaagd. Misschien bij een volgende bezoek met de juiste leatuur?

Zoals elke verzamelaar heeft ook Jean zijn collectors-item waar hij trots op is. We kregen dit pas op het einde te zien: een zeer speciale eik waarvan er maar eentje in Frankrijk kan overleven. Deze boom krijgt dan ook zijn dagelijkse zorgen en aandacht van vermoedelijk de grootse Franse plantenverzamelaar. Na iets meer dan 2 uren kwamen we terug aan de bus, waar ondertussen heel wat planten klaarstonden voor onze plantentuin. Deze tuin, vol merk-

waardige planten van Australië, Nepal en Patagonië, was een belevenis. Mijn grote vraag blijft wel: wat als hij invasieve soorten niet binnen zijn arboretum kan houden?

En ook hier slechts één toilet. Het was dus even wachten vooraleer de bus ons naar de volgende tuin kon rijden.

Bretagne is bekend voor zijn "calvaires". Calvarie betekent schedelplaats. In de christelijke traditie verwijst het naar monumenten die het leven en de dood van Jezus uitbeelden. Zij hadden een stichtende en pedagogische functie: het "lezen" van de bijbel door ongeletterden.

Er zouden er meer dan 1000 staan. Zeven calvaries worden beschouwd als bijzonder en monumentaal. We bezoeken er twee op onze reis. Na het bezoek aan Keracoual maakten we een kleine omweg naar Calvaire Plougoven.

Na dit korte bezoek naar Jardin exotique du Kestellie. Ook deze tuin geniet van een gunstig microklimaat waar mediterrane planten natuurlijk gedijen. De tuin werd in de 19e eeuw aangelegd. In 1947 kwam het domein in nieuwe handen en er werden nadien talloze exotische planten, afkomstig van alle continenten, toegevoegd. We volgden een slingerend pad op de flanken van een vallei met wel wat klim- en daalpartijen. Onderweg kregen we nog enkele prachtige uitzichten op de vallei waarin de Jaude stroomt. Het was hier een uurtje genieten, vooral op de smalle wandelpaadjes langsheen de rots- wanden met zijn vele vetplantjes en de mooie kronkelende watertjes. Vorig jaar zagen we een hulst die geen stekels had aan zijn blaadjes. Toen vernamen we dat hulst met stekelbladeren eerder uitzondering was in die familie. Hier in Kestellie zagen we weer een mooie maar onbekende boom, ook nu hadden we wat assistentie nodig om weer die hulst erin te herkennen. Volgend jaar beter?

In Kestellie was de tijd snel om en zelfs geen tijd voldoende om iedereen het -weeral- enige aanwezige toilet te laten bezoeken.

Nu op weg nu naar Les jardins de Kerdalo. Dit was in 1965 nog een verval-
len landbouwbedrijf. We werden op de bus ontvangen door de 2e generatie
die er een tuin van maakten: Prinses Isabelle. Een naar mijn gevoel wat ei-
genwijze vrouw met kuren... Ze vroeg ons eerst uit over onze afkomst om
daarna kort te vertellen over de historiek en uiteraard ook over onze Konin-
gin Paola die er blijkbaar een paar keer kwam. Het domein werd ingericht
om schilders, vooral in de eigen familie, inspiratie te geven. Dit was zeker
niet gelogen, want mijn foto's van deze tuin lijken eerder op schilderijen.

Het was 2 uur aangenaam wandelen op de paden die rond het huis slingeren
en op de helling door de borders. Aan de andere kant gingen we door de vij-
vers langs merkwaardige bomen en struiken, waarvan ook een aantal zeer
exotische exemplaren. Het was hier echt genieten van verschillende betove-
rende stukjes die de eigenaars er daar eigenhandig hebben gevormd. Knap
gedaan!

Op weg naar de bus sprak ik de Prinses aan. Het was dringend en de volgen-
de stop zou ik niet halen. Na enige twijfel vertelde ze mij dat er 1 toilet was,
maar het werkte maar half! Ik mocht er dus geen reclame voor maken en
moest voorzichtig zijn bij het doortrekken. Toen pas opende zij de deur naar
het toilet.... Wat is dat toch met die toiletten in deze streek?

Terug naar het hotel voor de 2e nacht. Dat ging vlot tot de GPS van onze
buschauffeur kuren kreeg en de smalle straatjes doorheen Lannion in de ver-
keerde richting wou nemen. Hiervoor reed hij dan ook een paar straten het
éénrichtingsverkeer in. Enige schrik van verschillende buspassagiers was te
bespeuren. Vooral achteraan, omdat men er niet beseftte wat er gebeurde.
Oef.. we zijn er wel door geraakt!

Dag 3 zaterdag 31 mei

Jardin exotique de Roscoff ligt rond een hoge rots aan de baai van Morlaix.
Vrijwilligers hebben, met de steun van de overheid, er een subtropische tuin
aangelegd. De collecties planten uit Nieuw-Zeeland, Australië, Zuid-Afrika
en Zuid-Amerika aarden er merkwaardig goed door de uitzonderlijke lig-

ging bij de zee en heel veel zon. Ook wij hebben dit ondervonden. Bij het afstappen van de bus nam iedereen zijn trui mee, maar eens in de tuin was de trui er teveel aan. Te zwaar om 1 uur te dragen, de kassierster werd dan ook door sommigen gevraagd hun mantel bij te houden. Slim gezien!

Eens binnen werd het duidelijk waarom in leesvoer staat: "In dit park binnengaan zonder foto-apparaat is een misdad." Vooral in de eerste helft stonden veel planten en cactussen in bloei. Prachtige kleine en grote bloemen met hier en daar een panoramisch zicht op de Atlantische oceaan. Er werd dan ook heel wat afgeklikt in deze tuin. Hier nam ik ongeveer 100 foto's! Het begon al bij het binnenkomen. Daar stond een *Geranium maderense* in volle pracht te bloeien en wel 1 meter hoog. Eros Thanatos noemde Paul deze plant, of leven en doodsdrift. Deze *Geranium* gaat dan ook pas na 3 jaar bloeien en doet dit maar eenmaal in zijn leven. Bovengronds dachten we de wortels te zien van deze plant, die dan elegant de grond indrongen. Niets was minder waar. Voor de bloei laat deze *Geranium* haar bladstelen zakken waardoor de bladeren op de grond komen te liggen en verwelken. Hierdoor krijg je de indruk dat de stengels wortels zijn, maar de Prof bracht ons nog eens op het rechte pad.

Even verder kwamen we aan de cactussen. Zowel buiten als in de serre stonden er in bloei. Vooral deze met zeer kleine bloempjes waren supermooi. Een foto in macro-stand is mooi gelukt, maar toch zal de foto zal de belevenis niet kunnen evenaren.

Verder in de tuin val je van de ene verwondering in de andere. Het was alsof je een vuurwerk van vele kleuren op klaarlichte dag meemaakte. Minder geslaagd waren de kunstwerkjes van vissen rond het vijvertje. Maar super vond ik dan weer de mooie grote palmachtige plant met grote rode bloem: de *Doryanthes palmeri*.

Door al dit fraais was het toch even spurten om tijdig op de bus te zijn richting de kaaien van Roscoff, waar we gelegenheid kregen voor een snelle hap.

Ik genoot er van de plaatselijke specialiteit: een boekweitpannenkoek met Roquefortkaas.

Met een gevulde maag ging de groep daarna de lange aanlegsteiger op. Met de boot naar de overkant en daarna een kwartiertje wandelen voor een bezoek aan de Jardins Georges Delaselle.

Deze tuin ligt op een klein eiland in de baai van Morlaix. In 1898 komt Georges Delaselle, gepassioneerd door plantkunde en exotisme, op het eiland Batz aan en merkt dat er mediterrane planten in het wild groeiden. Hij droomde ervan er een tropische tuin aan te leggen. Met veel zweet, bloed en tranen kwam zijn droom uit. Hij liet hiervoor een stuk tot 5 meter diep uitgraven om zo de aanplanting van palmen te beschermen. Een aangelegde duin moest de tuin van de zoute zeewind vrijwaren.

Na zijn dood raakte de tuin in verval, maar sinds 1987 wordt het terrein opnieuw verzorgd door de 'Vrienden van de tuin Georges Delaselle'. De tuin bevat nu meer dan 2500 plantsoorten, waaronder bijzondere collecties palmbomen, cactussen en succulenten. Jaarlijks groeit de collectie aan en hiervoor is zeker nog voldoende plaats.

Een wandeling door de tuin was de moeite waard. Gelukkig stonden hier en daar wat bankjes om te genieten van de vele palmen en andere mooie bomen. Het meest viel een *Phoenix canariensis* palm op. Niet alleen omwille van zijn omvang, maar ook voor zijn plantdag. Hij begon zijn leven in deze tuin op 20 juli 1990, de geboortedag van onze dochter.

Voor de terugkeer gingen vooral de dames nog even op toiletbezoek. Hier waren warempel 2 toiletten! Eentje was wel defect... Worden er in Frankrijk misschien belastingen geheven op toiletten die werken?

De wandeltocht terug naar de boot bleek nu wel een kwartiertje te duren. Karel had dus toch gelijk. Op de heenweg deden we nog een zware klim van een half uur, maar bergaf is het uiteraard sneller wandelen. Daarom geloofde niemand nog in het kwartiertje van Karel, waardoor de meesten minstens een half uur te vroeg vertrokken. Er was dus tijd over voor een aangenaam

bezoek aan een plaatselijk terrasje aan het water. De aanlegsteiger was gelukkig al veel dichterbij door het stijgende water. Onze voeten kregen uiteindelijk de nodige rust in de bus.

Op de terugweg naar ons hotel stopten we nog even aan de beloofde 2e Calvaire: deze van Saint Thégonnec. Deze werd in 1610 gebouwd en staat, zoals de andere calvaries, in een omheining samen met de kerk en het knekelhuis. Gelukkig kende de chauffeur nu wel de weg en mocht de GPS vertellen wat ze wou. Moe maar tevreden kwamen we terug in het hotel. Morgen is het reeds de laatste dag met ook de "terug naar huis" op het programma. Na het eten wouden we dan ook snel gaan slapen. Tegenslag... Aan tafel leerden we enkele bijzondere dames kennen die onze interesses deelden. Een lang gesprek en een korte nacht was het gevolg.

Dag 4 zondag 1 juni

Je zag het aan de gezichten. Het feit dat we huiswaarts gingen deed iedereen wat minder glimlachen. De lunchpakketten en de valiezen verdwenen in de koffer, de tocht naar Gent kon beginnen. Weliswaar niet zonder nog een allerlaatste tuin te bezoeken in Normandië, de Jardin de Plantbessin.

In onze laatste tuin werden we door de eigenares ontvangen met een woordje uitleg. Het koppel had eerst een boerderij. Zij kende niets van planten, maar hij ging regelmatig naar England met een paar vrienden-plantenkenners. Na het overlijden van een van die vrienden, in 1986, namen zij de kwekerij van het aanpalende kasteel over en specialiseerden zich in zeldzame planten. Dat liep niet van een leien dakje, want het kennen en het kunnen onderhouden van planten is duidelijk verschillend. Langzaam lukte het, maar de gekweekte planten zouden beter tot hun recht komen in een thuisomgeving. Net buiten Bayeux legden ze daarom een tuin aan met 2 delen. Het eerste deel bevat 8 thematuinen tussen hoge taxushagen. Het tweede gedeelte was het meest recente met een opeenvolging van terrassen; deels Italiaans, deels Frans.

Het was een tuin om van te snoepen, klein maar fijn. De bodembedekker was origineel aangelegd met pellen van boekweit. Maar dit was niet het enige originele. De hele tuin was met zorg bedacht, aangelegd en onderhouden. In elk deeltje vond je stilte en rust ondanks dat onze 53 deelnemers zich over de gehele tuin hadden verspreid. In het begin werden we gewezen op een *Catalpa* met donkere bladeren. Even verder 2 koekjesbomen in groen en bruin. Waarom koekjesbomen? De bladeren lijken op koekjes, maar wanneer ze verdorren verspreiden ze een ware biscuitgeur. Je moet maar eens gaan ruiken, want er zou er eentje in de plantentuin staan.

In deze tuin ook hier en daar een eigen accent. Zo was er een fonteintje dat pas werkte wanneer het regent, denk ik, want ik zag en vond geen aanvoer. Ik kon mij niet weerhouden van het reservoir leeg te duwen. Het resultaat mag er zijn. Het water werd opgevangen in een kuipje zo groot als een theelichtje. Via kanaaltjes, niet breder dan 50 mm, gaat het via een watervalletje naar de verdieping eronder. Dit wordt 4x herhaald om onderaan gewoon de aarde binnen te dringen.

Deze tuin vraagt waarschijnlijk dagelijks een paar uur onderhoud en bijknipwerk. Een bankje hier en daar is dus welkom. Ook wij gebruikten de zitbanken om telkens weer te genieten van een ander stukje thematuin. Ik ben lang blijven hangen bij de groene kikkers. Stenen kikkers gaven het thema aan, maar het was toch even schrikken toen ik toch gekwaak hoorde. Er zaten er warempel twee te zonnen op het stenen exemplaar. En ik had die niet gezien!

Terug naar de bus, maar velen hadden bij de start de oproep van de eigenares gehoord: "Dit is jullie laatste tuin en wij verkopen hier de mooiste planten." Er stonden nu 2 wachtrijen. Eentje voor de aankoop van planten en eentje voor... het enige aanwezige toilet.

De bus stond geparkeerd op een wei rechtover de ingang. In de hoek lag een composthoop van... de tuin die we juist bezochten. Toen iemand dit was opgevallen duurde het niet lang of de bus werd leeggehaald van alle plastic-

zakken. Op de composthoop was nu een nieuw soort platenjagers aan het werk tot de laadruimte van de bus vol was.

Rond 19 uur kwamen we aan in Gentbrugge. Ons dochter wachtte ons op. Ook dit jaar kon ze ons niet geloven wanneer we vertelden dat geen enkele van de bezochte tuinen lijkt op een andere. Wie mee was weet het wel: elke tuin is gewoon uniek.

En het mag gezegd: onze chauffeur kon rijden! Meermaals konden we ervan genieten op de smalle wegen tussen de vele artisjokvelden en op de kleine parkings. Bedankt Raphaël uit Spanje!

Ook bedankt aan Anne-Laure, Karel en Hilde om ons weer vier prachtige tuindagen te bezorgen.

Daarom zullen we er volgend jaar weer bij zijn. Hopelijk dan met een bus waarvan het toilet niet defect is..

Marnix

De straatmus had een vlucht met ... een komisch dichterlijke inslag

TUINEN van OEDELEM en ADEGEM

De uitstap werd wegens de drukte van het weekend (in de Tuinen van Ade-gem) uitzonderlijk verplaatst naar een zonnige "vrijdag". Moet je weten, op die oorspronkelijk geplande zaterdag regende het pijpenstelen! De Vrienden van de plantentuin hadden voor de zoveelste maal "GELUK".

Voorbij Maldegem reden we langs landelijke wegen naar Oedelem. Een heel hoge haag met bovenaan een horizontale insnijding was het visitekaartje van de tuinarchitect Chris Ghyselen.

De decoratieve bladeren van de *Rodgersia*, geplant rond het vijvertje, sierden o.a. de voortuin. Zodra we de tuin betraden kregen wij een enorm dieptezicht. Zijn woonst had hij verlengd met een wand van zorgvuldige gestapelde ronde houtblokken. Decoratief!

De aanleg van de kleurrijke borders hadden een opvallende opbouw. De horizontale lijn van de beplanting werd doorbroken door het wisselvallig plaatsen van hoog opstekende planten zoals *Delphinium* (Ridderspoor) en andere. Blijkbaar geeft dat rust. Een mooie bloemenweide met een "natuurlijke" poel mocht niet ontbreken. Waterjuffers vlogen er sierlijk heen en weer. Op het bankje zou je zalig genieten van de prachtige gedichten van Guido Gezelle.

De omgeving achteraan de tuin, een verzorgde weide met koeien en erachter een bos, het was als een schilderij.

Langs de zijanten van de tuin groeiden hagen, geknipt in diverse lijnen. Buitenlandse bezoekers vinden dat wij heel veel gebruik maken van hagen.

Ja, de tuinliefhebbers kregen een diverse bloemenpracht te zien zoals, *Geranium* 'Catherine Deneuve' en *Geranium* 'Thomson', maar TEVEEL om alles op te noemen.

Vervolgens kregen we in Adegem drie ATTRACTIES voor één verplaatsing!

Het Restaurant (1), met dansvloer, Canadese bouwstijl? Een lekker Canadees menu werd hoffelijk opgediend. Paul genoot ervan tot midden het dessert! Zijn smakelijke trekken met volle teugen veranderden plots in een pijnlijke mimiek. Heel onverwacht, gewapend met prima micro, kregen we van de eigenaar een inleiding in "rijmvorm" omtrent de opbouw van 't restaurant. Tegen de lage zoldering waren veel balken, waarvan één extra groot. Er waren Gotische ramen geplaatst die ingezet waren met gekleurd loodglas. Een communiebank was verwerkt in de tapkast. Het was alles recup van afbraak van 2 kerken en 4 kastelen.

De Tuin (2), zeer goed onderhouden maar anders dan anders. Opgesmukt met allerlei zuilen, beelden en massa blauwsteen. Er stond zelfs een megaliet. De mooie grasvelden, resultaat van afrijden in "onregelmatige" banen. Hierdoor bleven de mollen blijkbaar weg. De grote mooie borders rode Rozen bekommt hij door ze laag tegen de grond goed te snoeien zonder rekening te houden met het zoveelste blaadje. Bij het verhuizen van een oude *Sequoiadendron* duidt hij op de stam de windrichting aan en slaagkans verzekerd! Zittend op stevige bamboebanken, kregen we zelfs een meditatie in het Japans paviljoen.

Ter inlichting, AL de informatie kregen we tot het laatst in RIJMEN. Karel, niettegenstaande zijn verbaasde trekken, moest willens nillens lachen, trouwens het hele gezelschap. Er zal vermoedelijk heel veel buitengewoon transport door Adegem gereden hebben om al die zware materialen en boom te verhuizen.

Via de intussen goed gevulde dansvloer dansten wij naar **het Canada War Museum (3)**. Een dame gidste ons rustig in gewone spreektaal doorheen een interessante verzameling oorlogsmateriaal. Oorlog - mooie natuur, onbegrijpelijk! Hoe bestaat het ?

Als slot van onze dag kregen we, als toemaatje, een bezoek aan de tuin van Ghislaine, vermoedelijk ons "oudste lid". Ongelooflijk wat zij nog kan presteren, een bezige bij!

's Morgens heeft ze nog een plant aangekocht om in haar tuin te planten. We kregen een zelfgemaakt vlierdrankje om te toasten op haar NEGENTIG jaar. Nogmaals hartelijk proficiat en dank.

Een uitstap die we niet vlug zullen vergeten! Onze lachspieren werden goed getraind.

Tijdens de Gentse Feesten was er extra bewaking. Op de hoogste top van de plantentuin zat een reiger de bezoekers af te schieten. OF bewonderde hij zijn vernieuwde schone vijver?

Door de boeiende rondleidingen van de gidsen, inclusief Cyrilla en met Harold als inleider, zijn ze er samen in geslaagd **33 nieuwe leden** aan te brengen... en de straatmus maar noteren om dan door te geven aan Ferdinand en zijn vader voor de verwerking.

Kriekjes waren IN. De bar kende een overweldigend succes. Hoe kan het ook door de sympathieke Mo en haar echtgenoot die zorgden voor een gezellige sfeer in het Palmarium.

Het jeugdig volkje kreeg onder leiding van de Familie Reusens een toffe knutselnamiddag met materialen uit de natuur.

Niettegenstaande de wisselvallige weersomstandigheden slaagde het ganse team van de Plantentuin erin een *pareltje* Gentse Botaniek aan te bieden.

Lidgeld 2014 (geldig voor een gezin)

Lid	11 euro
Beschermend lid	15 euro
Steunend lid	25 euro

Te betalen op rekening BE21 0011 1921 5403 van de Vrienden van de Plantentuin Gent, p/a Willy Maststraat 51 9032 Wondelgem, met als vermelding "lidgeld 2014" en "naam en adres van het lid".

Beste dank.

" Over de Schreve "

" Tuinen Nord-Pas-de-Calais "

9 augustus 2014

Onze uitstap start onder een druilerige hemel die zal overgaan in zon, regen en nog meer zon.

Vanaf de P&R parking in Gentbrugge, stipt om 7h30, vertrekken we met een volle bus (meer dan 40 tuinliefhebbers) richting Nord-Pas-de-Calais.

Er staan 3 prachtige tuinen op ons rijk gevuld programma: Les jardins de Séricourt, Le jardin des Lianes en Le jardin du Mont des Récollets.

Wat opvalt tijdens de rit naar de eerste tuin is het weidse landschap, stille, haast verlaten dorpen en ... de vele windmolens.

Na een rustige reis komen we rond 09h30 aan in " Les jardins de Séricourt ". De tuin is aangelegd door Yves Gosse de Gorre, tuinarchitect en boomkweker en, zo zal later blijken, ook een gepassioneerd plantenliefhebber en verteller.

We worden verwelkomd door de sympathieke eigenaar en zijn zoon, en de hond Astuce en een jonge kater die ons de ganse rondleiding zullen volgen. Na het kennismakingsritueel en de overrompelende sanitaire stop, vertrekken we in 2 groepen voor een 2 uur durende rondleiding in een tuin die bol staat van symboliek.

We zien een variatie aan planten, tuincreaties die deskundig verduidelijkt worden door Yves, aangevuld met informatie door Paul, onze redder in nood, voor antwoorden op vragen en weetjes van (exotische !) planten .

De tuinkamers zijn aangelegd in hoofde van de geschiedenis van de regio, getekend door oorlogen en voorbijtrekkende legers. Niettegenstaande deze gruwelijke geschiedenis zijn er ook kamers met tekenen van hoop en vrede al of niet met een vleugje humor.

Prachtige combinaties van planten, geurende bloemen, buxus en taxus gesnoeid in allerlei vormen ... gezichten, legers opgesteld tegenover elkaar, een uitnodigende tafel met fles (rode/groene) wijn en een leeg glas. Een kathedraal van rozen, 70 m lang, 9m breed en een hoogte van 3,5 m; afmetingen die niet in een doorsnee tuintje passen.

Na de rondleiding wacht ons een lekkere maaltijd, koude schotel aangevuld met de onontbeerlijke rosé wijn (water voor de liefhebbers), lekkere kaas, ijs-taart en koffie.

We vervolgen onze reis naar de volgende tuin, " Le jardin des Lianes"die een 24 km verder ligt in het rustige dorpje Chériennes. Dit is ook een privétuin die aangelegd is op een oppervlakte van 5400 vierkante meter. De eigenaar die ons een persoonlijke rondleiding geeft is een gepassioneerd tuinier die (terecht) fier is op zijn creatie.

De start van de tuin is 30 jaar geleden begonnen, van een woestenij is de tuin omgevormd tot een kleurrijke, romantische, geparfumeerde omgeving die makkelijk is in onderhoud.

De verzameling bomen en struiken geven in alle jaargetijden een gevarieerd kleur- en geurpalet.

De tuin omvat een 400 variëteiten rozen, oude rassen, Engelse rassen, die je kan bewonderen en ruiken, aangeplant langs een wirwar van kleine paadjes die je altijd iets anders laten ontdekken. De prachtige verzameling hydrangea's (250 soorten) waaronder verschillende Japanse cultivars staan verspreid in de tuin. Paadjes , kleine tuinhuisjes en kriskras geplaatste bankjes nodigen je uit om te genieten van deze prachtige tuin.

Aan alles komt een eind en we vervolgen onze reis naar Kassel voor onze laatste tuin, het "Wouwenberghof " of "Le jardin du Mont des Récollets".

De tuin is gelegen in het prachtige glooiende landschap van Frans-Vlaanderen. Hij omvat twintig verschillende thematische tuinen. Vlaamse renaissance, negentiende eeuw en moderne invloeden zijn de inspiratie bij de aanleg van deze tuin .

De prachtig gerestaureerde hoeve en verschillende tuinkamers zijn een streling voor het oog. Niettegenstaande onze krappe timing laat de tuin (en uitnodigend cafeetje) een onvergetelijke indruk na.

Het is stilaan tijd om onze terugreis aan te vatten en, na een dutje van een vermoeiende maar heerlijke dag, komen we rond 19h30 aan op ons vertrekpunt.

Na nog een laatste babbel met de Vrienden keert iedereen huiswaarts, al of niet vergezeld van aangekochte plantjes.

Dank aan Hilde en Karel voor de organisatie van onze reis , en ja we gaan in het vervolg blijven staan zodat je de verloren schapen kan tellen ! ! ! !

Peter

Proef de herfst: *Ginkgo biloba*

De geslachtsnaam is gelijk aan de naam die de boom in Japan heeft; komt uit het Chinees en betekent “zilveren abrikoos”.

De Ginkgo is de laatste vertegenwoordiger van een plantenklasse die deel uitmaakte van de flora in het Mesozoïcum, 180.000.000 jaar geleden. Ginkgo bomen kunnen meer dan 1000 jaar oud worden.

In het boek “Giftige Planten Gids”, Dr. M. De Cleene, staat er dat de zaden giftig zijn, maar enkele regels verder vermeldt hij dat de zaden in Japan en China klaargemaakt worden om op te eten. Dit is eigenaardig!

Een verklaring?

Er zijn mensen die allergisch reageren bij contact van de huid met de zaadmantel, vooral de rottende zaadmantel. Ook komen er ademhalingsstoornissen voor.

Ik heb enkele jaren geleden in Knack Weekend de manier gevonden om de Ginkgo noten klaar te maken.

Bereiding van Ginkgo noten (eigenlijk Ginkgo zaden)

Het zaad, dat enkel voorkomt op vrouwelijke bomen, heeft het uitzicht van een mirabel pruim. In de Plantentuin staat er een vrouwelijk exemplaar. De zaden vallen af eind september, begin oktober, en je kan het ruiken!

Om ze te verzamelen gebruikt men best wegwerphandschoenen (ook goed tegen allergie). De zaadmantel verwijder je best in de buitenlucht, en spoel daarna het harde zaad totdat alle vlees weg is.

Daarna kraakt men de zaden zoals men een hazelnoot kraakt, of zoals een pijnpit die men zelf uit de pijnappel van de Parasolden (*Pinus pinea*) haalt.

Deze gepelde zaden doet men in een kookpot, overgoten met water tot ze onderstaan. Breng aan de kook, en na enkele minuten kan je een pit uit het water halen en proberen het vliesje los te maken. Als het vlot gaat mag je het vocht afgieten, en de andere pitten ontvliezen. Een pit, waarvan het vlies niet kan verwijderd worden, is onbruikbaar.

De pit ziet er nu mooi jade groen uit en is klaar voor gebruik, b.v. in éénpansgerechten met rijst.

Hilde Mortier

Nieuw ! Gratis ! Open voor het publiek ! De Varenkas !

Gratis ?

Bij de titel was ik even aan het twijfelen over het gebruik van het woord "gratis", dat momenteel gebruikt wordt bij ideologisch-politieke discussies. Maar bij het even doornemen van enkele (in mijn brievenbus ongewenste) reclamefolders werd ik gerustgesteld, want de vrije-markt-wereld is blijkbaar wel nog altijd overtuigd van het gratis-verhaal.

En inderdaad, een tot nu toe verboden kas is nieuw opengesteld voor het publiek, en zelfs gratis, echt waar !

In ons Plantentuin-jargon gaat het over serre nummer 10, die we aanduiden als de Varenkas, aansluitend op serre nummer 9, de Succulentenkas (in de volksmond beter bekend als de cactusserre, een naam waar ik me met hand en tand tegen verzet).

Wanneer u binnentreedt in deze nieuw-opengestelde kas, merkt u meteen de grote verschillen in klimaat en lichtintensiteit, vergeleken met de Succulentenkas. De Varenkas heeft een zeer hoge luchtvochtigheid, en het kasdek is afgeschermd door een zwarte verflaag, want vocht en duisternis zijn de ingrediënten die door de meeste varensorten zeer op prijs worden gesteld. De grote diversiteit van varens in de tropische regenwouden, en meer in het bijzonder in de nevelwouden op de berghellingen, is niet toevallig daar aanwezig ! Wanneer het echt goed regent (met andere woorden, tijdens een tropische drash) dan storten ze met kilo's over je heen, inclusief de sympathieke bloedzuigers.

Naast de meer bekende collecties van Hortensia's (*Hydrangea*), Elfenbloemen (*Epimedium*) en Cypergrassen (Cyperaceae) bezit de Plantentuin ook een grote collectie van varens, die eveneens deel uitmaken van het wetenschappelijk onderzoek binnen de Vakgroep Biologie.

Grote delen van deze collectie bleven uit het zicht van het publiek, vooral wegens de kwetsbaarheid van de meeste van deze planten, een fenomeen dat we kennen van meerdere andere collecties. Die "wilde" planten zijn vaak echt "onhandelbaar" en zeer moeilijk te houden onder serreomstandigheden, en surtout wanneer de temperatuur in die serres ongewenste schommelingen ondergaan door "werkzaamheden". Maar daarover een andere keer, op een andere plaats.

Tijdens de wintermaanden 2013-2014, die zachte (amper) winter, weet u wel, begon het te kriebelen bij een van onze tuiniers. Bij Stijn Stappaerts in het bijzonder. Hij begon te dromen en te fantaseren over wildwaterstromen en boomvarens, en na wat overleg is hij begonnen met de herinrichting van de Varenkas.

Nu zijn we enkele maanden verder, en zie : daar is de Varenkas 2.0 ! Met een watercircuit en watervalletjes (= hoge luchtvochtigheid), met nieuwe bedden, met nieuwe varens, met nieuwe labels. Opnieuw : een wow !

OK, de gepresenteerde collectie is nog jong, ze is nog niet gerijpt, ze moet nog wat aangroeien, maar zoals u allen als volleerde plantenobservatoren beseft, tijd en geduld zijn de twee meest belangrijke elementen voor het laten ontstaan van een interessante collectie. En laat nu tijd en geduld twee elementen zijn die in deze era schaars goed zijn geworden...

Varens ?

Voor het afsluiten, nog even een korte uitleg over "Varens". Hierover volgt later wel een meer gedetailleerde uitleg, met educatieve illustraties en toegepast op de planten in de Varenkas. Dus : wordt vervolgd !

"Varens" is een omschrijving die zeer verschillend wordt ingevuld, en die vaak twee groepen van planten omvat die vaak samen voorkomen, vaak in gelijkaardige biotopen, en ook vaak habitueel gelijkend zijn, maar die twee aparte evolutionaire lijnen voorstellen, en die niet eens nauw verwant zijn met elkaar.

Eenzijds zijn er de microfylle sporeplanten.

De huidig nog levende vertegenwoordigers bezitten kleine blaadjes, en belangrijk : met maar één enkele nerf. Ze stellen voor de laatste nog overgebleven resten van wat ooit zeer soortenrijke en zelfs dominante groepen waren, met vaak veel grotere bladeren, maar altijd met één enkele nerf (en nog wat andere gemeenschappelijke kenmerken).

Aanwezig in de Varenkas : wolfsklauwen, mosvarentjes.

Anderzijds is er de overgrote meerderheid van de macrofylle varens, met enkele resten van oude evolutionaire lijnen, maar daarnaast ook een groot aantal meer recente groepen, met zelfs nog nieuwe actieve soortsvorming.

Hun blad is eigenlijk een assenstelsel dat door planatie (vervlakking), webbing (verweving) en overtopping (onderscheid hoofdas en zijas) tot het "varenblad" is geworden, met een sterk uitgegroeid nervatuurpatroon.

Aanwezig in de Varenkas : alle andere planten !

Meer hierover zal komen in een volgend nummer van uw tijdschrift !

Paul Goetghebeur

Plant van de Maand : Hydrangea sargentiana

We hebben deze plant uitgekozen als PvdM om diverse redenen, maar zeker en ook vooral omwille van de belangrijke rol die onze Plantentuin hierbij speelt.

U weet ongetwijfeld dat de Gentse regio sinds lange tijd een naam en faam heeft opgebouwd omtrent de horticultuur van Hortensia (met als een duidelijke emanatie de collectietuin van Hydrangeum v.z.w. in Destelbergen). Deze traditie is getrouw verder gezet, of meer correct, terug opgenomen als een van onze belangrijke collecties in de Plantentuin. Sinds de start in 2005 heeft ons wetenschappelijk onderzoek over dit genus geleid tot een merklijk verbeterd inzicht in de verwantschapsrelaties binnen de Hortensiafamilie. Door moleculaire studies (DNA-analyse) is intussen duidelijk geworden dat meerdere genera die inzake morfologie opvallend verschillen van de meer typische Hortensia's, eigenlijk zeer nauw verwant zijn met deze Hortensia's. Zelfs in die mate dat we nu moeten besluiten dat die aparte genera onterecht zijn weggehaald uit *Hydrangea* (= de wetenschappelijke naam van Hortensia), en nu onvermijdelijk allemaal moeten worden samengevoegd tot een genus *Hydrangea* sensu latissimo (= in de zéér brede zin).

Goed, dat is een situering van het genus *Hydrangea*.

Maar waarom is die éne soort nu zo bijzonder bijzonder ?

Het antwoord is opgenomen in de twee andere artikels over deze soort, ontdekt en herontdekt !

Daarom : léés die teksten, ze zijn met veel botanische liefde en hartstocht voor u genoteerd, ze verdienen uw warme aandacht !

Deze *Hydrangea sargentiana* is inderdaad een absoluut merkwaardige plant ("wow"), zoals elders geschreven, met haar "prehistorische" habitus, als een overtreffende trap van "ruig".

Ons oudste exemplaar (in het Arboretum Azië) is intussen behoorlijk uitgegroeid, is "matuur" en toont daardoor haar ware aard als een omvangrijke struik op hoge poten. De oudere delen verhouten en lossen hun schors als een reeks (licht) bruinige en onregelmatige linten. Daarboven staan de jongere delen met hun opvallend grote bladeren, en vooral de superbeharing op de jonge stengels is opvallend. Die beharing lijkt goed op wat we kennen van bij de "mos"rozen.

De bloei is wel gelijkaardig aan vele andere soorten *Hydrangea*, met de kenmerkende tuilvorm en de randbloemen met hun vergrote kelkbladen.

De kracht en de sierwaarde van deze plant liggen heel duidelijk in de habitus, die bij volwassen exemplaren een bewonderende beschouwing oproept.

Gedreven door de herontdekking zijn we op zoek gegaan naar overblijfselen van de oorspronkelijke ontdekking, en die hebben we gevonden !

Zoals elders gemeld zijn van de eerste collectie zaadmonsters verspreid vanuit het Arnold Arboretum naar diverse andere collecties.

Tot onze grote verwondering is in het Arnold Arboretum geen enkel specimen meer aanwezig (volgens hun eigen on-line register van levende collecties).

Ook in de collecties van de Royal Botanic Gardens Kew (die momenteel een crisisperiode beleven door ernstige budgetproblemen) is geen oorspronkelijke collectie meer aanwezig.

Maar ! Ongelooflijk maar waar, in de Royal Botanic Gardens van Edinburgh is nog altijd een levende accessie aanwezig van die eerste collectie, met als inschrijvingsnummer 1908 1032, in acht exemplaren, herkenbaar met extra letters van A tot K. En als informatie bij het accessienummer staat inderdaad : E.H.Wilson 772, China, W Hubei, 08-1907.

Dit is een voorbeeld van een register waar wij in Gent alleen maar van kunnen dromen : van alle planten ouder dan 1970 is geen enkele bron meer bekend. De oudere registers zijn "verdwenen", of er werden gewoonweg geen accessies genoteerd, of de bronnen werden onbelangrijk geacht, of wat ? Andere tijden, andere zeden, nietwaar ?

Ons oudste exemplaar heeft als accessienummer 1982 1954 G, met als bron de Kruidtuin van Leuven. Er is bij hen gevraagd naar hun bron, maar daar kon geen antwoord worden gegeven, wellicht door eenzelfde fenomeen als bij de pre-1970 accessies in onze tuin.

Dit oude, mature exemplaar kan u vinden in het Arboretum Azië, vlakbij een stenen bank, geliefd bij geliefden die hun liefde nog even verborgen willen houden...

Daarnaast zijn nog andere accessies aanwezig, uit meerdere bronnen, maar opnieuw : ongelooflijk maar waar, we hebben ook stekken ontvangen van de moederplant uit Edinburgh, en die zijn aan de groei, met andere woorden, we bezitten levende specimens van zowel de ontdekking als van de herontdekking van *Hydrangea sargentiana*, een unieke situatie wereldwijd, en dat hier in Gent, in onze eigenste Plantentuin. Hoor ik daar enige trots doorschemeren ?

Paul Goetghebeur

Plant van de maand: *Hydrangea sargentiana*
(zie p. 130)

BRUGGE PRINTSHOP

DTP
CANVA
BANKERS
PLANAFORUM
ALANER
FOTO
THESIS
ALLE DRUKWERK
WERKKAARTEN
POSTER
T-SHIRTS

**SNEL, GOEDKOOP
EN EFFICIENT
MET ONZE
WEBSHOP**

GISTELSESTENWEG 240
(HAALT VOLVO GARAGE)
8700 SINT-ANDRIES
☎ 050 715 171
e info@bruggeprintshop.be
www.bruggeprintshop.be

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 33 - nr. 3 - september 2014
ISSN - 0777 - 8821
v.u. Paul Goetghebeur
K.L. Ledeganckstraat 35, 9000 Gent

Afgiftekantoor Gent 1
Erkenningsnummer P 608175

België-Belgique	
P.B	
3/6124	9000